

ZE ZAHRANIČNÍCH PERIODIK

NĚMECKO

HOERSTER, N.: **Co svěde právní věda?** /Was kann die Rechtswissenschaft?/
Zeitschrift für Gesetzgebung 2/2010

Autor ve svém článku obhájí názor, že právní věda by se, na rozdíl od právní praxe, právní etiky a právní politiky, měla omezit zpravidla jen na systematickou prezentaci platného práva, neboť jiné jí přisuzované úkoly nemůže plnit vědeckými metodami. Zároveň polemizuje s některými odlišnými názory.

Předpokladem naplňování autorem vymezeného úkolu právní vědy je poznání platného práva, tedy především znalost jazyka daného právního řádu. Problémem jazyka je zejména vágnost, tedy významová neurčitost výrazů. Tento problém se následně přenáší do výkladu a aplikace práva. Není však úkolem právní vědy tento problém řešit. Výklad práva totiž nelze provádět vědeckou metodou.

Dle autora rozhodně neplatí mnohdy uváděné tvrzení, že při aplikaci práva není možné vystačit s pouhou znalostí zákona a že aplikace práva vyžaduje vedle porozumění textu zákona vždy i jeho výklad, avšak autor nepopírá, že ve většině případů pochopení textu zákona nestačí. V návaznosti na to si klade otázku, co je úkolem právní vědy v případech, kdy je výklad zákona pro jeho aplikaci nevyhnutelný. Vědeckou metodou (empirickými a logickými prostředky) je možné podat výklad zákona tehdy, když jej lze odvodit ze systematických vazeb nebo za použití výkladových pravidel obsažených přímo v platném právu. Takové případy jsou však v menšině. V ostatních případech dle autora není možné dospět k výkladu zákona formou vědeckého poznání.

Výhrada k této tezi by mohla vyplývat z argumentace přirozeným právem. Ovšem bez ohledu na to, zda přirozené právo existuje, nemůže být samo nikdy tak mnohotvárné, aby dávalo odpověď na každou konkrétní nejasnost vyplývající z práva pozitivního. Z toho plyne také záporná autorova odpověď na otázku, zda může právní vědec připustit, aby byl jeho popis pozitivního práva ovlivněn představami o právu „nadpozitivním“.

V praxi tak výklad právních předpisů vždy záleží na tom, co je vůlí nebo cílem toho, kdo jej provádí. Jaké jsou v tom případech možnosti právní vědy?

Pomineme-li odvolávání se na smysl a účel zákona, které autor odmítá jako prázdnou formuli, může se vykladač při hledání argumentů uchýlit zejména k vůli historického zákonodárce nebo převažujícímu mínění současné společnosti. To jsou skutečnosti poznatelné vědeckými metodami. Nabízí se však otázka, proč by právě ony měly být výkladovými kritérii. Pokud právní řád žádná výkladová pravidla nestanoví, je jen na vykladači, jaká si sám zvolí. Autor kritizuje názor prezentovaný jaksi samozřejmě Reinholdem Zippeliem, že výkladové problémy by měly být řešeny podle představy spravedlivého řešení případu zastávané co největším počtem

lidí. Taková konzultace lidu je totiž v praxi nemožná. V úvahu by v souladu s myšlenkou reprezentativní demokracie připadala snad jen konzultace parlamentu.

Výklady práva podávané právní vědou tak nelze označit za racionální ve vztahu ke způsobu získání vědeckých poznatků (a tedy za vědecké), což podporuje autorovu výchozí tezi. Naopak mohou být racionální ve vztahu k dosažení individuálních cílů. Podobně jako politik, který své jednání přizpůsobuje tomu, aby maximalizoval svou šanci na znovuzvolení, i právní vědec může být při výkladu práva veden například svým cílem zvýšit své šance na jmenování soudcem ústavního soudu.

Kriticky se autor staví i k názorům Hanse Alberta, podle něhož má právní věda sloužit praxi nikoli tím, že bude sama podávat výklad vágních předpisů, nýbrž tím, že bude zkoumat, do jaké míry mohou být cíle (nikoli individuální) spojené s určitými výkladovými variantami v případě prosazení těchto výkladů skutečně dosaženy. Jde o sociálně technologické pojetí právní vědy. Ani takové zkoumání nebude dle autora založeno na vědecké metodě, neboť není zřejmé, či a jaké cíle mají být zkoumány, a vědec by neměl při zkoumání preferovat své vlastní představy o cíli a účelu určité právní normy. Autor též zpochybňuje předpoklad H. Alberta, že každá právní norma sleduje jakýsi výslovně nevyjádřený cíl. Například zákaz usmrcení člověka a mnohé další normy jsou totiž dle autora účelem samy o sobě.

(jg)